

Akademija za pravice narodov.

Dr. Gorazd Kušej.

Dne 25. julija 1936 je proglasil dekan filozofske fakultete v Oslu koi predsednik norveškega organizacijskega odbora ob priliki pričetka III. internacionalnega kongresa nacionalistov v slavnostni dvorani Nobelovega instituta ustanovitev „Akademije za pravice narodov“ (Akademie für die Rechte der Völker)“. Za predsednika je bil izvoljen dr. dr. dr. Hans K. E. L. Keller. Njemu so poverili nalogo, da se loti notranje izgraditve akademije, da pozove njene člane, da dá smernice za njeno delovanje.

Gre za razmeroma mladega nemškega znanstvenega delavca na področju javnega mednarodnega prava, ki ne zasluži pozornosti le po svojskem znanstvenem delovanju, temveč prav tako po svoji praktični propagandni delavnosti za doseg take politične ureditve sveta in predvsem evropske celine, ki bi jamčila trajen in zanesljiv mir med narodi. S tem bi bila hkratu izključena vojna kot poslednje prisilno sredstvo današnjega javnega mednarodnega prava, a v še zanesljivejši meri kot skrajno sredstvo sebičnih, ekspanzivnih imperialističnih politik tistih držav, ki mislijo, sveste si svoje sile, da tako vojno lahko tvegajo, ne da bi se jim bilo treba bati zaslužene pravične kazni. Pričel je snovati takorekoč novo, na prvi pogled paradokсно internacionalo, saj se imenuje „Internacionalna delovna skupnost nacionalistov (Internationale Arbeitsgemeinschaft der Nationalisten, Action internationale des Nationalistes, The Nationalist International)“. Ta nova internacionala po zaslugi svojega ustanovitelja prav lepo deluje in izdaja svoje večjezično glasilo (Internationale Stimmen der Nationalisten, doslej izšlo 10 zvezkov, prvi v založbi Batschari, Zürich-Berlin-Paris, kesnejši pri Albert Nauck & Cie, Zürich) ob sodelovanju prvenstveno nemških in francoskih kulturnih delavcev. Imela je doslej že tri mednarodne kongrese, in sicer l. 1934 v Berlinu, l. 1935 v Londonu in l. 1936 v Oslu. Na zadnjem smo že bili zastopani Jugoslovani v osebi g. senatorja M. L. Popovića, ki je pri tej priliki udeležencem tudi predaval. Že na II. kongresu si je ta delovna skupnost zastavila sledeči začasni program, ki obenem kaže njena stremljenja in naziranja, tako-le: „Internacionalna delovna skupnost nacionalistov služi znanstvenemu dognanju političnih in gospodarskih življenjskih pravic evropskih narodov, s čimer pospešuje v vsakem posameznem narodu rast samoniklega in

samostojnega organskega nacionalizma na temelju prirodne in kulturne raznoterosti posameznih narodnosti; v tej raznoličnosti vidi naznačen tisti večni, nad narodi stoječi red, katerega je treba narodom samo priznati, da bodo deležni osrečujoče varnosti častnega miru nacionalne svobode in socialne pravičnosti“. Isti kongres je tudi sprejel K.-jevo misel, objavljeno že v spisu „Organic Nationalism“ (London 1935) za reformo DN, ki naj bi bila prvi korak za uresničenje trajnega reda in z njim zvezanega miru med evropskimi narodi. Ta reforma naj bi obstajala v tem, da bi se DN preuredilo po dyodomnem sistemu tako, da bi bilo razdeljeno v „dom držav“ in v „dom narodov“. Dom narodov naj bi predstavljal kar moči točno projekcijo narodnostnega zemljevida Evrope, to se pravi narodov kot etnografskih in kulturnih skupnosti, ne glede na njihovo morebitno razkosanost med razne države. Omembe vredno je, da pri tem K. izrečno opozarja na jugoslovansko narodno manjšino v Italiji, a isto bi moralo veljati za slovensko manjšino v Avstriji. III. kongres je nadaljeval v tem pravcu in proglasil za ustanovljeno „Akademijo za pravice narodov“ kakor je bilo takoj spočetka omenjeno. Akademija naj bi bila razčlenjena v nacionalne odbore. Končno število članstva teh odborov naj bi se določilo po velikosti (očividno številčni) dotičnih narodov, pri čemer naj bi bile upoštevane tudi tiste njihove narodnostne skupine, ki žive pod tujo državno oblastjo. Tako bi sestava akademije postala vzor za predlagani „dom narodov“ po krivici nazvanega Društva „narodov“, ki je v resnici le društvo držav.

Akademija naj bi bila tesno povezana z internacionalno delovno skupnostjo nacionalistov, kar bi se na zunaj pokazalo že s tem, da bi se združila njuna zborovanja. Naloga akademije naj bi bila popolna obnova mednarodnega prava v tem smislu, da bi postalo mesto današnjega med „državnega“ prava resnično med „narodno“ pravo, torej mirovni red osnovan na narodih ne pa državah. Državam kot izrazito smotrovnim tvorevinam je najvišji cilj doseg čim večje sile. Ker je državnemu bistvu imanentna taka ekspanzivna dinamika, ki ne pozna drugih meja razen tistih, katere narekujejo nasprotno sile drugih držav, sploh med državami oziroma nad njimi ni mogoč ustaljen mirovni red. Ta je mogoč samo med oziroma nad narodi, ki imajo sposobnost spoznati svojo po naravi dano raznoličnost, s čimer je dan pogoj, da se zavedo svojih prirodnih meja. Narodom, nikdar pa ne državam, je mogoče tako spoznanje privzgojiti. Ker pa resnični mir zahteva drugov, ki so si

svesti svojih meja, postavlja akademija nasproti liberalni in prav tako malo na narod navezani „totalni (fašistični)“ državni zamisli zahteve po totalnosti naroda. Da bi akademija mogla pristopiti tej nalogi, so poleg že omenjenih nacionalnih odborov predvideni še strokovni odbori kakor odbor za mednarodno pravo, odbor za narodno in svetovno gospodarstvo, odbor za vzgojo narodov in sl. Praktično delo vzgajanja narodov v smislu mirovnega reda, stoječega nad narodi in njihovimi državami, kakor naj bi ga dognala akademija, pa bi pripadlo posameznim narodnim grupam, v katere je razčlenjena internacionalna delovna skupnost nacionalistov. Akademija za pravice narodov in internacionalna delovna skupnost nacionalistov bi si torej razdelili delo tako, da bi prva strokovno proučevala pogoje i gospodarske, i pravne ter politične i čisto duhovno kulturne narave, ki bi morali biti podani za obstoj ustaljenega mednarodnega mirovnega reda; druga pa bi bila dolžna preko svojih grup te izsledke praktično propagirati v dotičnih nacionalnih kolektivih, da bi se ustvarilo tisto duhovno in psihološko nastrojenje, ki je pogoj za pripravljenost, pristopiti spoznanju in razumevanju vzajemnih potreb. Ta pripravljenost pa je prapogoj možnosti, da narodi priznajo kak nad njimi stoječ red.

Navedena stremljenja, o katerih danes še ne vemo, ali jim bo usojeno priti preko okvira več ali manj osebne ljubiteljstva, so na prvi pogled dokaj vabljiva in za nas Jugoslovane in Slovence posebej z ozirom na istorodne narodne manjšine izven meja naše nacionalne države zanimiva. Ker pa je njih „spiritus rector et agens“ K., saj daje on pravec i Internacionalni delovni skupnosti nacionalistov i na novo ustanovljeni Akademiji za pravice narodov, si dovoljujemo prikazati osnove njegove miselne usmerjenosti, katera ga vodi pri znanstvenem delovanju v nekoliko podrobnejšem obsegu.

V krog raziskovalcev problemov, ki jih zadaja mednarodno javno pravo, se je včlenil l. 1931 s svojo studijo *Droit naturel et droit positif en droit international public* (Paris, Sirey, predgovor R. Bonnarda, str. VI in 94). V tamošnjih svojih metodoloških razpravljanih je zavzel stališče, da mora biti pravna veda vsekakor tudi ocenjevalna veda, da ima naloge presojati pozitivno pravo po njegovi vsebinski vrednosti, ga kritizirati in po potrebi predlagati nujne spremembe. Ta vrsta udejstvovanja pravne vede, katero navadno nazivamo pravno politiko, ni po pisčevem mnenju nič drugega kot spoznavanje takozvanega prirodnega prava.

Ono je metodološki postulat, kajti le ono kot nekako boljše, dejanskim prilikam bolj ustrežajoče pravo more dati ocenjevalni pravni vedi zanesljivo in njej adekvatno „pravno“, četudi le prirodnopravno motrišče. Seveda to prirodno pravo ni tisto splošno, za vse čase, kraje in ljudi veljavno pravo, čigar zamisel se je najprej javila v srednjem veku, prežetim s krščanskim univerzalizmom kot božje prirodno pravo in ki je v novem veku dobilo tekmeča zopet v univerzalističnem toda posvetnem razumskem prirodnem pravu individualističnega racionalizma. Gotovo je mnenje o obstoju takega prirodnega prava, ki bi dajalo pravično pravno rešitev vseh v življenju ljudi se pojavljajočih spornih vprašanj enostavno „modo deductionis“ ali „modo determinationis“, zmotno. Tako pojmovano prirodno pravo je statično in na koncu koncev ni drugega kot idealizirana abstrakcija obstoječega pozitivnopravnega reda. Kot presojevalno merilo za konkretna sporna vprašanja pa že zato ni uporabljivo, ker potrebna dedukcija oz. determinacija skoroda brezvsebinskih splošnih pravil tega statičnega prirodnega prava uvaja toliko osebnostno, zgolj subjektivno prvino, da zaključki ne morejo imeti tiste splošne prepričevalnosti, ki je znak prave sociološke oz. v K.jevem jeziku prirodnopravne norme. K.jevo prirodno pravo je zato nekaj drugega, ono je dinamično prirodno pravo. Kot tako je utemeljeno v socialni stvarnosti, ne javlja se v splošnih, vsebinsko odrejenost pograšajočih pravilih, temveč v pravilih, čigar konkretnost je pridobljena potom indukcije na podlagi dejanskih potreb in nujnosti, ki so pogojene večinoma v nedostatkih veljajočega pozitivnega prava. S tem se je K. uvrstil med pravne objektiviste, neke moderne sociološke prirodnopravnike in napovedal oster boj pravnemu pozitivizmu. Njegov zaključek za mednarodno javno pravo je ta, da je njegova obveznost podana v ideji miru, osnovani na živem občutku ekonomske in duhovne vzajemnosti narodov. Mednarodno javno pravo je po svojem bistvu mirovni red kakor vsako drugo pravo, a je zasidrano v objektivni idejnosti in stvarnosti, ni pa, kakor hoče pravni pozitivizem, tvorba volje suverenih držav. Mednarodno javno pravo zato ni proizvod niti čistega razuma, racije — proti kateri se K. z vsem svojim bistvom bori kot izvoru vsega zla v politiki, ki se da po tem načelu voditi, ne da bi računala z dejanskimi, vse bolj iracionalnimi prvinami socialnega življenja — niti proizvod kake aprioristične, absolutne, spekulativne morale. Vse to zahteva z druge strani, da mora biti mednarodno javno pravo avtonomno,

torej svobodno sprejeto, ne pa heteronomno, vsiljeno. Pod tem vidikom mu je pravni pozitivizem posebno s svojim naukom o obveznosti, skoroda svetosti meddržavnih pogodb (*pacta sunt servanda*) samo ideologija „srečnih posestnikov“, ki so interesirani, da se ohrani trenutno, zanje ugodno stanje (s čimer je K. cikal na mirovne pogodbe, s katerimi se je končala svetovna vojna). Dinamično prirodno pravo pa je po svoji notranji vrednosti silnejše, kajti ono se opira na dejanske prilike moči, na politična in ekonomska dejstva, vsled česar mu pozitivno pravo, ki mu ne ustreza, ne more trajno kljubovati z uspehom. Tako legitimira K. politiko „izvršenih dejstev“ ne le kot prirodnopravno dopustno temveč pravzaprav kot prirodnopravno dolžnost. S tem je dobil hitlerjevski tretji rajh, še predno je stopil v življenje, teoretično opravičbo za svojo kesnejšo samolastno revizionistično politiko.

K. je torej takoj z vsega početka pristopil spodkopavanju temeljev vsega doslejšnjega javnega mednarodnega prava in sicer 1) državne suverenosti, ki se ne da spraviti v sklad z objektivnim, izven državne volje ležečim izvorom mednarodnega javnega prava; 2) pravne enakosti držav, kajti po njegovem mnenju je taka enakost varljiva fikcija, dočim mora mednarodno javno pravo biti odraz odnosa dejanskih sil, političnih kot ekonomskih; 3) nedotakljivosti oz. točneje nedopustnosti enostranske razkinitve meddržavnih pogodb.

K. ju se da uspešno ugovarjati vse to, kar se ugovarja vsakemu drugemu priznavalcu prirodnega prava. Čemu postulirati prirodno pravo kot metodološko nujnost za spoznanje prava, ko se s tem samo zameglijo sicer jasni pojmi pozitivnega prava. Nekdaj je brezdvomno imelo prirodno pravo kot edina znana metoda pravnega spoznavanja vsaj razlog obstoja; danes pa, ko je človeški duh z ostro analizo prodril zapletenosti socialne stvarnosti, jih razstavil v posamezne prvine in jim izklesal jasne pojme, je metodološko gotovo pravilneje točno ločiti pravo, ki je eksistentno samo kot pozitivno pravo na eni strani, na drugi strani pa dognanje o socioloških pogojih, potrebnih i za objektivno zunanjo i za subjektivno, notranjo, psihološko učinkovitost pozitivnega prava. Ne dvomimo, da bo tudi tako pravilno spoznanje dajalo bodisi pravni politiki, bodisi v mednarodnem javnem pravu revizionistično usmerjeni zunanji politiki prizadetih držav toliko avtoritativnega oslonca, da se bo priznala upravičenost stremeljenj po potrebnih spremembah pozitivnega prava. Zamisel vsakega prirodnega prava

je apriorno politična in služi, če je prirodno pravo naperjeno proti obstoječemu pozitivnemu pravu samo namenu, da prikaže njegove nasilne spremembe v korist kršitelju kot narekovane po nekem višjem, a vendar zopet pravnem redu. V resnici je to mistifikacija na račun vrednosti prava, ki je sociološko gledana samo rezultat pozitivnega, velja-jočega prava kot učinkovitega regulatorja ljudskega sožitja. Tudi za dinamično prirodno pravo ni nobenega kriterija zanesljive objektivne pravilnosti, poleg tega pa vnaša po svoji dinamičnosti v pravo, ki je po svojem bistvu relativno statično, konzervativno, prvino, katera mu je tuja in katera bi ga utegnila kot njegova stalna primes povsem razkrojiti. Vrhtega je K.jevo dinamično prirodno pravo zgolj iracionalno zasnovano, ono je le odsev dejanskih odnosov sociološke sile (politične in ekonomske), kar je po našem mnenju v opreki z idejo prava. Ona je ista za mednarodno pravo kakor za pravo, veljajoče kot notranje državno pravo. Obema po svoji imanentni logiki enako nalaga, da ne samo oblično temveč kot resničen mirovni red tudi dejansko premagata vpliv prigodne porazdelitve sociološke sile, ki je podana med njunimi subjekti (podvrženci njunih norm). Pod tem vidikom je ali naj bi vsaj bilo pravo nameren, racionalen, po ideji enakosti pravnih subjektov določen in uravnan red, ne upoštevajoč njih različno sociološko silo. K. pa istoveti vsaj v javnem mednarodnem pravu pravni red, kakor ga on zamišlja, z golim odnosom moči poedinih njegovih subjektov, kar na koncu koncev pomeni, da ima vsak toliko pravic, kolikor si jih more s silo prisvojiti in zagotoviti. Mesto pravne teorije torej teorija sile, ki bi bila upravičena edino kot kritika prakse držav, ki v resnici brez pomislekov kršijo mednarodno javno pravo, če jim njegove odločbe ne gredo v račun in če so prepričane, zaupajoč v svojo moč, da se proti njim najtežja sankcija javnega mednarodnega prava, namreč vojna, zavoljo svoje tveganosti za vse udeležene strani, ne bo uporabila.

Da K. upravičenosti tega očitka ni čutil, postane razumljivo samo iz njegovega temeljnega stanišča, po katerem je pravkar označena ideja prava nepravilna in neistinita. Primerno dokazu te teze je K. usmeril svoje kesnejše znanstvene napore.

V številnih studijah, od katerih naj bo tu omenjeno le delo „Das dritte Europa“ (izšlo v zbirki Internationale Stimmen der Nationalisten, 1934, predgovor Ch. Rousseau-ja, str. XI in 48) in knjiga „Gegenreich Frankreich“ (Batschari

Verlag, Berlin, 1935, str. 186), ki je le prvi zvezek široko zasnovanega dela, katero hoče prikazati pravno podobo sveta (das rechtliche Weltbild), kakor jo vidijo posamezni narodi, izhaja K. iz temeljne, danes uradne premise nacionalno-socialistične miselnosti o bistveni raznolikosti ras in narodov. Ta raznolikost, ki je iracionalnega izvora, saj je pogojena v biološki snovi ras in narodov, v njihovi krvi, a končno odvisna tudi od zunanjih okolnosti, v katerih žive, predvsem od zemlje, daje posameznim narodom posebno duhovno strukturo. Vsled tega imajo narodi različna nazarjanja o ciljih svoje skupnostne ureditve, o njeni pravilnosti in smotrnosti, skratka različni pravni pogled. Pri tem je najbolj zanimivo to, da narodi ne omejujejo tega pogleda samo na notranjo ureditev svoje zajednice, temveč ga projicirajo tudi na mednarodne odnose kot edino pravičnega, s čimer nastanejo razni med seboj tekmujoči in nasprotujoči si univerzalizmi. Vsi hočejo svet urediti po svoje, mu dati svoje lice. Ta stremljenja, ki so tesno nacionalna v tem smislu, da so vezana na specifično nacionalno duhovno strukturo, od katere izhajajo, tvorijo svetovno pravno podobo poedinih narodnosti. Tako loči K. predvsem germansko svetovno pravno podobo od one latinskih narodov, a tudi Judom kot brezdomovinski rasi oz. narodu pripisuje posebno svetovno pravno podobo (internacionalni socializem in komunizem).

Specifična pravna oblika romanskih narodov je država, ki ni vezana na narodnostne meje in koje racija in interes sta le v tem, da postane čim silnejša. To je dediščina po Rimljanih, čijih imperij ni poznal drugih stremljenj kot ekspanzivnih, in čigar mirovni red, pax Romana, je obstojal v tem, da so bile podjarmljene province s silo pritiskane k tlom. V tem konglomeratu narodnosti ni bilo mesta za kakršnokoli pravno pomembnost pojma naroda kot kake po naravi in kulturi pogojene usodnostne ljudske skupnosti, edini pravno upoštevanj pojem je bilo državljanstvo. Isto miselnost kažejo še danes Francozi in Italijani, njim je država vse, narodnost nič, njihov nacionalizem je posebna vrsta egoističnega državnega nacionalizma. Država in njena racija, ki ni nič drugega kot kopičenje sile, sta gonili sebičnega imperializma, ki poznavajoč samo sebe, nujno vodi v mednarodnih odnošajih do sporov in vojn. Tu ni nobene bistvene razlike med francosko demokracijo in italijanskim fašizmom, le da je slednji odkrito imperialističen s svojim oboževanjem države in njene sile (universalità di Roma), francoska demokracija pa prikrito. Ona namreč s svojimi

varljivimi ideali človečanstva in enakosti ljudi zanika naravno, v narodnosti pogojeno diferenciacijo ljudi, jim vsiljuje brez razlike svojo politično pravno ureditev kot edino zveličavno pod krinko lažnega internacionalizma, vse to pa le v namenu, da si zagotovi trajen vpliv in trajno vodstvo nad tujimi narodi v svojo sebično korist. Romanska miselnost je neorganska, snuje takorekoč po diagramih mehanike, vsled česar je izumetničena in neživljenska. Vodi jo samo racija sile, zato je tudi njen mednarodnopravni red dejansko samo meddržavnopravni red, ki ni drugega kot mehanističen odnos sil posameznih držav. Vsa zunanja politika držav gre zato za prividnim vzdrževanjem ravnovesja sile, ki dobiva celo aksiomatičen pravni odraz, v resnici pa se za njim krijejo stremjenja držav, da vsaka zase ohrani ali si pridobi v tem „ravnovesju“ dominanten položaj. Odtod tudi vsa klavrnost pogodbenega meddržavnega javnega prava, ki ni nikdar v stanu zares rešiti sporna vprašanja, ki nasprotno dokončno rešitev vedno odlaga, pri čemur vsaka prizadeta država goji zahrbtne misli in nade, da bo vendar prišel trenutek, ko bo mogoče izigrati njegove določbe v njeno korist in na škodo drugi oz. ostalim pogodnicam.

Temu pojmovanju, ki je svojstveno državnoegoistično usmerjeno in ki si ne zna zamisliti nad državami stoječe višje organizacijske enote drugače kakor zopet v obliki nekake, iz antagonističnih državnih nacionalizmov sestavljene države (DN naj bi ji bil pozitivnopravni zametek), je treba postaviti nasproti germansko pojmovanje, ki je organsko in sintetično. Ono izhaja prvenstveno iz pojma celote in ne iz njenih delov. Svet zase je celota, Evropa prav tako, države in narodi so le deli teh celot. Germanski duh v nasprotju z romanskim ne pozna izumetničenih univerzalizmov odmišljanja (abstrakcije) in posploševanja (generaliziranja), on pozna samo prirodi ustrezni univerzalizem spajanja (kompozicije). On ne jemlje nobeni prvini celote njenih izvirnosti, temveč jih celo pospešuje, priznavajoč v njih raznolikosti neko višjo, od narave narekovano ubranost (harmonijo). Za družbeni svet so naravno dane prvine narodi in nanje je treba navezati, če se hoče doseči pravičen, nadnacionalni pravni red. Narodi so prirodno nastali kolektivi s prirodnimi mejami, katerih se zavedajo ali kojih zavest si vsaj lahko pridobe; edino s tem pa bi bil ustvarjen zanesljiv temelj višjega, izven in nad narodi ter državami stoječega pravičnega in trajnega pravnega reda. Zunanji organizacijski odraz takega pravnega reda pa je

mednarodna (ne mogoče državnopravna) zajednica, pristno germanskega porekla „rajh“ (das Reich). Edino taka mednarodna skupnost bi bila sposobna po svoji ideji preroditi takozv. mednarodno, pravilno meddržavno pravo; kajti ona temelji na priznanju raznolikosti in svojstvenosti posameznih narodov, katere veže v višjo celoto pod vodstvom tistega naroda, ki si je po svoji kulturni pomembnosti v okviru celote svest poslanstva, segajočega preko njegovih narodnih in državnih meja, katerega vrši v prosep celote. Misel neke višje, razne narode spajajoče skupnosti in misel, da je v tej skupnosti takorekoč po sami naravi en narod izvoljeni ter kot tak poklican, pozvan k vodstvu te skupnosti, sta nosilki ideje rajha. Ona je edino pravilna in možna zamisel nad narodi oz. državami stoječe organizacije, saj edino ona odkrito vodi računa o naravni raznolikosti narodov, katere veže v celoto. Ona jih stopnjuje po njihovi naravni vrednosti, je torej zasnovana po prirodnem načelu subordinacije in ne na izumetničenem zgolj racionalistično spekulativno pridobljenem načelu koordinacije. Skozi ves srednji vek in še v novem veku je „rajh“ obsegal pod vodvom nemštva Evropo, oblikoval njeno kulturno lice in jo ščitil v vsej njeni enotnosti proti skupnemu sovragu, zlasti Turku. Ali ves ta čas se je obenem bunil egoistični, le svojo državnost obožavajoči francoski duh proti tej višji zajednici in proti njeni svetni glavi, cesarju; v tej borbi je bil dostikrat od svojega egoizma toliko zaslepljen, da mu je bil cilj doseči nezavisnost od vodstva v tej zajednici, če bi bilo treba tudi za ceno razbitja te celote, bližji kakor pa zavest, da je ta celota kulturna skupnost, svojska vrednota, katero je treba za vsako ceno vzdržati. Kot najbolj kričeč primer navaja K. zvezo francoskega kralja Franca I. s Turki proti cesarju Karlu V. in temu izdajstvu nad tedanjo Evropo, prepojeno z duhom križarske vojne napram Turkom, vzporeja „brezvestnost, s katero Francija danes sprejema v njej podložno DN judovsko-aziatski komunizem“. Odtod vsi poskusi francoskega duha zgraditi nasproti ideji „rajha“ svoj „protirajh“ (Gegenreich). Ta je vedno obsegal misel nekake, na navidezni koordinaciji držav sloneče, dejansko pa pod francoskim vodstvom stoječe zveze držav s stalnim razsodiščem in sicer od prvega takega načrta, ki ga je zasnoval Pierre Dubois (druga polovica 13. in prva polovica 14. stol.) do današnjega DN. A dočim je prava ideja „rajha“ v resnici pomenila mir med narodi, ker jih je njihovim naravnim svojstvom primerno vrednotila in bila le organizacijski odraz njihove naravne ubrane enotnosti (v današnji

stvarnosti vidi K. nekaj analogon tej ideji rajha v britanskem svetovnem imperiju, ki se tudi uradno naziva „British Commonwealth of Nations“) pomenijo ostala stremjenja mirovniških zajednic, stoječih nad državami in slonečih navidezno na koordinacijski osnovi, poskuse z nesposobnimi sredstvi. To pa zato, ker niti nimajo namena a tudi ne zmogljivosti, da bi premagale antagonizme posameznih državnih egoizmov, saj so samo fasada za vzdrževanje bolj ali manj prikritih premoči ene ali več vodečih držav članic (DN to vidno kaže v sami sestavi sveta, ki je najpomembnejši skupni organ). Zato zametava K. vse te, po njegovem mnenju neiskrene poskuse, ki se obdajajo z bleskom nenaravnega, internacionalistično - pacifističnega lažičlovečanskega patosa, v resnici pa služijo interesom poedinih državnih egoizmov in imperializmov. On kliče k vstajenju germansko idejo evropskega rajha, ki jamči narodom trajen mir, seveda ne v njeni srednjeveški podobi, temveč v sodobnosti ustrezajoči, prenovljeni obliki „rajha brez cesarja in papeža“. Da je temu „rajhu“ po svojih naravnih vrlinah, zemljepisni legi in kulturni vrednosti poklicani vodja edinole nemški narod, o tem K. ne dopušča dvomov.

Nenemški bralec K.-jevih del se težko ubrani vtisa, da je njegov znanstveni napor kljub zaslugam v kritiki obstoječega stanja, v toliki meri prepojen z namenom, upravičiti zunanje politična stremjenja njegovega naroda, da izhaja iz subjektivnih, apriorno izbranih predpostavk, katerih sprejemljivost in prepričevalnost je bolj stvar vere nego znanstvene dokazljivosti. Zato smo mnenja, da njegovi izsledki ne bodo uverili drugih razen tistih, ki priznavajo z njim „germansko pravno svetovno podobo“. Prav tu pa je mesto, kjer mora pričeti kritika. Če imajo različni narodi po svoji različni duhovni ustrojenosti razne predstave o pravilni ureditvi sveta, jim druge ni mogoče vsiliti, razen tako da se jim odvzame njihova narodna svojstvenost, da se torej raznarodijo. Tu je K.-jeva ideja rajha s svojim kultom raznoterosti in odporom do vsake abstrakcijske in generalizacijske prvinske redukcije v stiski, iz katere sama ne more najti izhoda. Dalje je K. nedosleden v naslednjem. On vidi vse zlo današnjih mednarodnih odnošajev in nemožnost pravega miru na podlagi današnjega mednarodnega javnega prava v konceptiji sodobne države. Nasproti njej postavlja načelo narodnosti. Torej bi moral vsaj teoretično zahtevati odpravo države sploh in vzpostavitev neke mednarodne federacije; kolikor pa bi se taka zahteva zdela utopija glede na današnji razvoj človeštva, ko edino država

predstavlja najvišjo dognano ljudsko dejstvovalno enoto, bi moral vsaj zahtevati zgolj nacionalne države, t. j. take, katerih pravne meje se krijejo z mejami sklenjenega narodnostnega ozemlja. Niti ene niti druge zahteve K. ne stavlja, pripuščajoč tudi s svojega vidika „narodne manjšine“; njih obstoj opravičuje ravno s svojo obsodbo države sploh, češ ker je država zlo, tudi ni treba, da bi imel vsak narod ali vsaj ves tak narod svojo državo. Tudi K.-jeva predpostavka, da bi edino narodi mogli biti temelj trajnemu mirovnemu redu, ker se zavedajo svojih meja, ni točna. Tudi narodi so ekspanzivni vsaj v teritorialnem pogledu, kar bi K. moral vedeti, saj pozna knjigo vodje tretjega rajha in nemške želje po Ukrajini ter gotovo tudi krilatico o „narodu brez življenskega prostora“ (Volk ohne Raum). A tudi italijanski fašistični imperializem se legitimira s poudarjanjem pravice številnega italijanskega naroda do življenja. Tako se končno upravičeno vprašujemo, čemu bo novodobni rajh brez papeža in cesarja. Vezivo starega rimskega imperija nemške narodnosti sta bila skupna zapadna krščanska kultura in iz nje izvirajoči enotni svetovni nazor; ta „rajh“ je bil v resnici višja enota, eno telo z dvema glavama, duhovno, katero je posebljal papež, in svetno, katero je posebljal cesar. Prvi abstrakcijski in posploševalni univerzalizem in internacionalizem, krščanstvo ga je nosilo. Brez njega „germanski“ duh rajha ne bi bil ustvaril. Saj ta duh ni mogel izginiti, imperij pa je pričel razpadati, čim sta reformacija in renesansa pričela razkrajati do tedaj enotno krščansko kulturo in duhovno raziranje vsega zapadnega sveta. Če K. odklanja vse te univerzalizme od krščanskega do človečanskega, zgrajenega na laicističnem racionalizmu, ki proglašča enakost vseh ljudi in njihovega človeškega dostojanstva, če odreka vsem tem tekovinam značaj specifično evropskih kulturnih vrednot, na kaj bo navezal rajh? Bojimo se, da je samo obramba pred „aziatsko komunistično“ nevarnostjo, kakor pravi K., preborna idejna osnova, kateri tudi goli nacionalizmi s svojo gojitvijo samo razdvajajočih ne pa družječih, vsej evropski ljudski zajednici skupnih duhovnih lastnosti ter njihovih kulturnih pridobitev, ne bodo zadostno dopolnile. Tako se pokaže vsa na prvi videz interesantna in uvaževanja vredna zamisel sodobnega rajha samo kot prikrit poskus, priboriti izvoljenemu narodu vodilno mesto v mednarodni zajednici, o katerem je prepričan, da mu gre, dalje uvesti tudi v to skupnost diktaturo kot organizacijsko obliko dinamičnega principa in z njim pravo, kakor ga razume vodstveni narod. S tem bi bila do-

sežena transpozicija današnjega nemškega notranje pravnega aksioma „pravo je, kar nemškemu narodu koristi“, v vodilni motiv javnega mednarodnega prava.

K. je svoje doslejšnje najobširneje zasnovano delo „Das rechtliche Weltbild“, katerega prvi zvezek tvori izišla knjiga „Gegenreich Frankreich“ označil kot svoj prinos delu akademije za pravice narodov. Prepričani smo, da tak pravec dela v akademiji ne bo mogel izpolniti njene gotovo lepe naloge in namere. Nesporno imajo tudi taka dela, kakor je K.-jevo, veliko vrednost, kolikor podajajo zanesljivo sliko narodne psihe, katere poznavanje je gotovo že za samo možnost medsebojnega razumevanja potrebno. Za nadaljno iskreno sporazumevanje med državami in narodi pa je potrebno vzajemno spoštovanje in pravično ocenjanje njihovih življenjskih interesov, katero je mogoče le na enotni osnovi priznanja njihove enakosti, t. j. enakovrednosti. Izločitev tega vodilnega načela iz mednarodnega javnega prava ni samo najtežji napad na mednarodno pravo, ampak negacija pravilne ideje sploh. Zato moramo z utemeljeno skepsjo zreti nadaljnemu delu Akademije za pravice narodov nasproti.

OBZORNIK.

Kriminološki instituti drugod in pri nas.

(Nekoliko misli o priliki 25.-letnice Graškega kriminološkega instituta.)

Aleksander Maklecov.

V okviru spomenice, ki jo je ob priliki 350.-letnice objavil senat graške univerze, je izšla obširna informativna razprava o graškem kriminološkem institutu kot skupno delo sedanjega vodje instituta Adolfa Lenza in njegovega sotrudnika Ernsta Seeliga.¹

Leta 1912. t. j. točno pred 25. leti, je bil na pobudo prof. Hansa Grossa ustanovljen na graški pravni fakulteti kriminalistični institut, ki si je pozneje nadel ime kriminološkega instituta. To je bil prvi institut te vrste v Evropi. Njegovo delovanje v teku

¹ Adolf Lenz und Ernst Seelig: Das Kriminologische Institut. Festschrift zur Feier des 350-jährigen Bestandes des Karl-Franzens-Universität zu Graz. Herausgegeben vom Akademischen Senat. Graz 1956.